

Zwijggeld

Florijn Hage

© 2025 Florijn Hage / Uitgeverij U2pi

Titel: Zwijggeld

Auteur: Florijn Hage

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag, www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: Jouwboekdrukkerij.nl

ISBN 978 94 9336 472 1

NUR: 300

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Geen enkel deel van dit boek mag worden gebruikt voor het trainen van kunstmatige intelligentie.

Disclaimer:

Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

Pleinvrees

Met het rotsvaste voornemen grondig te gaan onderzoeken wie nu in werkelijkheid de man was geweest die sinds hun kortstondige ontmoeting en zijn daaropvolgend overlijden in warm gekoesterde herinneringen voortleefde, waardoor ze het als een heilige plicht beschouwde de strijd aan te gaan met eenieder die de heldendaad, verricht op zijn laatste levensdag, bagatelliseerde, trok Mirjam de deur van de school achter zich dicht. Woedend.

Voor haar was Nico Vermeulen, de vader van haar kind, ontegenzeggelijk een held. En zou dat ook altijd blijven. Ze was min of meer getuige van zijn onverschrokken optreden geweest, had in ieder geval gezien dat hij daarvoor door overheid en media, waaronder journaal en actualiteitenrubrieken, op het schild geheven werd. Zijn terecht verkregen status mocht op generlei wijze bezoedeld worden. Daarover had ze vandaag moeten bekvechten met de groepsleerkracht van haar zoontje en met de schooldirecteur. Zonder direct verder resultaat, de pestkoppen van Floris waren door de schoolleiding al op hun nummer gezet. Sterker nog, ze had de wind van voren gekregen. Het behoorde niet tot de taak van een basisschool om uit te zoeken of de vader van een leerling al dan niet een held was. En ze had kunnen weten dat het triomfantelijk blijven rondbazuinen dat zijn vader een soort superman was, zich op een geven moment tegen de jongen zelf zou keren. Daar had juf Annemieke haar al eerder op gewezen.

Mirjam voelde zich ten dele schuldig aan de mythevorming. Ze had nagelaten de al te heldhaftige inkleuring van de feiten, zoals opa Vermeulen die aan zijn kleinzoon overbracht, te corrigeren. Zelf vond ze het eigenlijk wel een mooi slotstuk dat Nico aan de bij zijn heldendaad opgelopen verwondingen bezweken zou zijn, terwijl ze terdege wist dat er van enig letsel geen sprake was en de waarnemend huisarts een lullige hartstilstand als doodsoorzaak vastgesteld had. Doordat een familielid van Wieteke de Witt, een klasgenootje van Floris, zich als onderzoeksjournalist in gijzelingen verdiepte, wist nu het hele schoolplein dat de vader van Floris helemaal geen heldendood gestorven was.

Tien dagen geleden was de ontmanteling van de mythe voor Mirjam begonnen. Verdrietig en boos was haar zoon thuisgekomen.

‘Krijgt je moeder geen kus?’ probeerde Mirjam nog.

‘Nee.’

Mokkend was hij meteen naar zijn eigen kamertje vertrokken.

Na lang aandringen en wat snoepgoed kwam het hoge woord eruit: ‘Je hebt gelogen, papa is helemaal geen held.’

Het gesprek met Marjolein Bannink, directeur van christelijke basisschool De Brug, kende een merkwaardig verloop.

Op voorhand was het al een ongelijkwaardige krachtmeting tussen twee tegenpolen. Het jonge verlegen moedertje, dat vanwege haar ultraslanke postuur in de Rijswijkse muziekbuurt ‘Twiggy Twee’ genoemd werd, versus de assertieve, meer dan mollige bovenjuf, die tegen haar pensioen aanliep en iedereen tutoyeerde, maar zelf met ‘mevrouw’ en ‘u’ aangesproken wenste te worden. Vandaag was dat niet anders.

Allereerst vroeg Marjolein begrip voor de beeldvorming bij ouders en kinderen: ‘Als er alsmaar opgeschept wordt over een vader die nooit aanwezig is en in plaats daarvan het gezin twee moeders heeft, roept dat vragen op en voedt dat het roddelcircuit.’

‘U gaat me toch niet vertellen dat lesbisch ouderschap uit den boze is?’

‘Nee, mijn zegen heb je en die van mijn collega’s evenzeer. Als school respecteren we het. Zonder enig voorbehoud. Ik bedoel dat sommige mensen en dus ook kinderen er gewoon anders tegenaan kijken, omdat een gezin met twee moeders nu eenmaal uitzonderlijk is. Je zoon roept met zijn grootspraak onbedoeld vragen op over de gezinssamenstelling. Kinderen vragen dan prompt thuis hoe dat nu precies zit.’

‘Dus moet ik mijn privéleven afstemmen op wat anderen ervan denken of kunnen denken?’

‘Nee, natuurlijk niet. Het valt niet te voorkomen dat mensen er wat van vinden en er onderling over kletsen, zo gaat dat nu eenmaal. Maar Floris zou moeten stoppen met verheerlijkend over zijn vader te praten. Niemand vraagt erom, de andere kinderen zijn het gebral spuugzat. Dat zal vooral hemzelf ten goede komen.’

‘Voor ons, voor mij zeer zeker, blijft zijn vader hoe dan ook een held. De feiten spreken voor zich.’

‘Helemaal met je eens, maar voor ons als school is er geen rol weggelegd om dat formeel te bevestigen.’

Vervolgens liet Marjolein enigszins vertrouwelijk weten zich nog goed de gebeurtenissen te herinneren waarin de vader van Floris zo'n cruciale rol gespeeld had, omdat ze hem ooit, lang daarvoor, persoonlijk gekend had. Pas recent had ze, na kennisname van de andere achternaam, de link tussen vader en zoon kunnen leggen.

‘Mirjam, het moet me even van het hart, weet je zeker dat het kind van hem is?’ vroeg ze plompverloren.

‘Absoluut. Wat een rare vraag. Hoe dat?’

‘Tja, ik heb hem van dichtbij meegemaakt en vond hem niet zo’n frivole man. Hoe zeker weet je dat het van hem is? Uit DNA-onderzoek?’

‘Belachelijk. Volstrekt overbodig. Floris is absoluut zijn zoon. Zonder enige twijfel. De verwekking was niet uit de Heilige Geest en evenmin was er een andere man bij betrokken. In mijn hele leven, tot op de huidige dag, ben ik maar een keer met een man naar bed geweest.’

Voetsporen

Een lang gekoesterde wens was werkelijkheid geworden. Althans formeel. Het was nu zaak om dat ook inhoudelijk waar te maken. Nico Vermeulen stond op het punt in de voetsporen van zijn vader te treden als hoofdredacteur van De Wereldwijzer. Uiteindelijk was het er dan toch van gekomen, zij het dat door de veranderde omstandigheden het aanzien van het blad fors gedevalueerd was. Daar school tevens de uitdaging in: de status van weleer herstellen. Aan het werk dus.

Daartoe had Vermeulen junior plaatsgenomen achter de typemachine en overpeinsde hoe te beginnen. Dat had evengoed vanuit een luie stoel gekund, want nog altijd had hij geen concrete ideeën. De opdracht was duidelijk. Het moest ‘geofictie’ betreffen en vooral van originaliteit getuigen. Dat laatste was het probleem. Of het was al eerder bedacht, of het werd een slap aftreksel van in werkelijkheid bestaande landen of culturen. Zijn aanvankelijk enthousiasme had al snel plaatsgemaakt voor een pijnlijk besef van creatief onvermogen. En ook zijn voldoening over de benoeming was als sneeuw voor de zon verdwenen. Aanvaarding van de job, alsmede het opstrijken van een ruim voorschot, dat inmiddels al opgesoupeerd was, impliceerde onmiskenbaar verplichtingen.

Zelf vond hij het meteen al belachelijk om tot hoofdredacteur gebombardeerd te worden, want wat voor betekenis had dat als je het enige redactielid was? Maar dat was van buitenaf gekomen. Hij had er niet om gevraagd. Daartegenover stond dat hij geacht werd alle artikelen in zijn eentje op te hoesten.

Bij vader Johan Vermeulen was dat niet anders geweest. Die fungeerde decennialang als het boegbeeld van De Wereldwijzer, een cultureel tijdschrift van weleer met een lange bestaansgeschiedenis, ooit ontstaan als periodiek van een historische vereniging uit Voorburg. Hoewel hoogleijk gewaardeerd door liefhebbers, bracht het blad het niet verder dan lokale bekendheid en ging in de jaren tachtig ter ziele.

Herman Zwaneveld, een goede vriend van Johan Vermeulen, had de

rechten van De Wereldwijzer verworven en wilde het opnieuw gaan uitgeven, zij het met andere inhoud en doelgroep. De enige constante factor was de achternaam van de hoofdredacteur.

Voor Vermeulen senior was het vooral liefdewerk geweest, misschien wel zijn grootste hobby, welteverstaan thuis. Hij kreeg er een ruime onkostenvergoeding voor en het drukken en verzenden kwam voor rekening van een stichting.

Nico stak een velletje A4 in de typemachine en draaide het omhoog. Dat had hij zijn vader talloze keren zien doen.

Van jongs af aan had hij over zijn vaders schouder meegekeken naar het wordingsproces van artikelen. Hoe ze na een eerste opzet, aangevuld met de resultaten van naspeuringen buitenshuis, door telkens opnieuw kritisch lezen, veranderen, weglaten en toevoegen hun definitieve vorm kregen. Vader Vermeulen vond bij zijn zoon altijd een toegenegen oog en oor om de fijne kneepjes van het schrijven uit de doeken te doen. Hij praatte er graag over en beantwoordde geduldig alle vragen. Het maakte hem vrolijk en toeschietelijk.

Op een druilerige woensdag in mei begon Johan de interesse van Nico te belonen. Aan het eind van het gesprek kreeg de jongen stiekem zakgeld toegeschoven. Moeder mocht het niet zien. In alles wat het gezin betrof, had Lydia Vermeulen de teugels stevig in handen. Wie met haar gezag de hand lichtte, moest dat dagenlang bezuren. Verongelijkt maakte ze dan van elke mug een olifant. Zakgeld was niet nodig, het kind werd al in alles voorzien, hij zou er toch maar verkeerde dingen mee doen.

In de loop van diezelfde middag was het miezeren overgegaan in plenzen. De regen kletterde tegen de ruiten. Vader en zoon zouden samen naar het Museum van Onderwijs gaan. Vermeulen voelde er bitter weinig voor om in dit weer met de jongen achterop naar de Hemsterhuisstraat te fietsen. Terwijl hij nadacht over een alternatief, borg hij de knipsels en aantekeningen voor het komende nummer op in een map en legde die braaf in de bovenste la van het bureau. Lydia mopperde er steevast over als de boel niet opgeruimd was. Besluiteloos krabbelde hij op zijn achterhoofd. Een gewoonte die zelden iets opleverde.

Afwachtend keek Nico naar vader. Die had een stoere kop gekregen sinds hij 's morgens zijn haar met Brylcreem tot een vetkuif optuigde. Dat was vlak nadat hij het ziekenfondsbrilletje had ingeruild voor een vliegeniersmontuur. Zo noemde vader het. Op een foto in de krant had

hij er Amerikaanse straaljagerpiloten mee gezien. De helden die vroeger in Korea de communisten bestookt hadden. Nico had gevraagd of ze daardoor meer vijanden doodschoten. Dat bleek niet het geval. Ze liepen er in hun vrije tijd mee rond.

Moeder was pissig geweest over de dure uitgave. Dat gebeurde altijd als vader iets voor zichzelf aanschafte.

Vader was ook een beetje een held. Hij zat bij de Nationale Reserve. Elke zaterdag oefende hij met de andere militaire vrijwilligers op de Waalsdorpervlakte hoe de Russen aangepakt moesten worden als zij het land zouden binnenvallen. De rest van de week hing het uniform in een afgesloten kast. Daar stond ook de karabijn en de munitie.

Als Nico met vader over straat liep, keken veel mensen naar hen. Vooral vrouwen. Johan wist inmiddels zelf ook dat hij qua uiterlijk goed toebedeeld was. Soms had Nico het gevoel naast een filmster te lopen. Op het schoolplein heerste een levendige ruilhandel in plaatjes van Hollywood-sterren. Die kreeg je bij Maple Leaf kauwgom. Rock Hudson had hij dubbel. In de set van plaatjes paste zijn vader naadloos.

Vader liep altijd met stevige mannelijke passen. Nico moest zich inspannen om het tempo bij te kunnen benen. Deed dat graag, hij wilde groot lijken. Dan zwaaide hij uitbundig met zijn armen. Met moeder was het anders. Die behandelde hem als een klein kind. Ze stond er op hand in hand te lopen. Vader hield daar niet van. Die stak zijn handen liever in de zakken van zijn leren jack met bontkraag. Alleen om iemand te groeten of een sjekkje te rollen haalde hij ze eruit.

‘Pa, waarom kijken de mensen naar ons?’ had Nico een keer gevraagd.

‘Omdat jij zo vrolijk naast mij loopt te huppelen,’ antwoordde vader.

‘Dat doen andere kinderen toch ook.’

‘Ja, als ze met elkaar buiten spelen. Niet als ze naast hun vader of moeder lopen. De meeste kinderen houden daar niet van, die gaan liever hun eigen gang. Jij wel, je past je aan, je wordt echt al een grote vent.’

Nico speelde vrijwel nooit met andere kinderen. Moeder had daar de hand in gehad. Die waren slecht opgevoed en dat zou hem maar ‘verpesten’. De jongen had zich leren aanpassen, kon zichzelf goed vermaken. Hij was dol op lezen. En naast vader lopen. Die deed altijd leuke dingen met hem.

Lydia kocht bij voorkeur rode bonte bloesjes voor hem. Het stond fleurig onder zijn blonde lokken. Vandaag zagen die er minder florissant

uit. Het haar was radicaal opgeschoren, zonder overloop. ‘Bloempot-model’ noemden ze dat. Moeder was aan het bezuinigen op haar huishoudgeld. De kapper in de Betje Wolffstraat had het bij haar verbruid. Hij was te duur en knipte niet kort genoeg. Prompt had ze een beunhaas gevonden die aan huis kwam. Hij werd van tevoren nadrukkelijk door Lydia geïnstrueerd: ‘Denk erom, kort, anders hoeft je niet terug te komen.’

Johan vond het afzichtelijk, maar hield wijselijk zijn mond. Er moest hoe dan ook voorkomen worden dat zijn coupe en kapper onderwerp van gesprek werden.

‘Vind je het erg als we een andere keer naar het museum gaan?’ vroeg vader.

‘Nee, het is hondenweer.’

‘Ga lekker een boek lezen op je kamertje.’

‘Ik heb alle bibliotheekboeken al uit.’

Johan voelde zich verplicht iets te doen als compensatie voor het gemiste uitje.

‘Weet je wat, zullen we nog wat gravures uit de statenbijbel bekijken?’

Het gezicht van de jongen klaarde op. Vader kon er zo mooi bij vertellen.

‘Gaaf. Oom Wim heeft dat mooi gedaan, hè?’

Het bleef even stil voor vader reageerde.

‘Wie zegt dat?’

‘Mama.’

‘Dat dacht ik wel,’ mompelde Johan bijna onverstaanbaar.

‘Papa, waarom gaan we nooit meer naar oom Wim en tante Annie?’

‘Oom Wim en ik hebben ruzie. Meer zeg ik er niet over. Kom, help eens met tillen, dan leggen we hem in de voorkamer op de grond. Dan hebben we alle ruimte, mama is boodschappen doen. Die komt voorlopig nog niet thuis.’

Een paar jaar geleden had Vermeulen de grote, zware bijbel met koperen beslag gekregen van een tante die naar het bejaardenhuis ging. Het boekwerk was veel te groot om er aan tafel uit te lezen, het moest ooit dienstgedaan hebben op de kansel.

Al na een paar weken had Lydia gevraagd of ‘dat aftandse kreng’ niet naar de lorrenboer kon. Het lag in de weg en niemand had er wat aan. En als ze haar zin niet kreeg, bleef ze doorzeuren. Maar dit keer wist Vermeulen van geen wijken. Hij was er trots op een authentieke

statenbijbel in huis te hebben. Het benadrukte zijn trouw aan de leer der vaderen. Om het pronkstuk een functie te geven had hij de complete bijbel-gravures van Gustave Doré gekocht. Als de beroemde prenten erin ondergebracht werden, kon hij de bijbel aan bezoekers laten zien. Met uitzondering van de dominee en kerkenraadsleden uiteraard. Die zouden hel en verdoemenis preken over dit soort heiligschennis van Gods Woord.

Zwager Wim, de broer van Lydia, werkte op een drukkerij en had ervaring met het inbinden van boeken. Hij bood aan de klus op zich te nemen.

Johan betwijfelde of zijn zwager de juiste man was. Scheffer was een overtuigd atheïst en miste de benodigde Bijbelkennis om de 230 illustraties op de juiste plaats onder te brengen. Het was pijnlijk om dat hardop uit te spreken. Dat kon je tegen Wim ook niet maken. Scheffer was een autoriteit en schuwde het niet om blaffend naar iemand uit te vallen. Daarbij kwam ook nog het verschil in leeftijd, Wim was twaalf jaar ouder dan Johan. Na de dood van zijn vader had hij de leiding van de familie Scheffer naar zich toegenomen. Vanzelfsprekend, hij was het oudste kind en de enige zoon, maar de manier waarop was niet bij iedereen in goede aarde gevallen.

Lydia bood aan te bemiddelen en stelde voor een compleet overzicht te maken, dat ze dan stilzwijgend aan haar broer zou geven. Niemand hoefde er verder van te weten.

Uiteindelijk ontving Scheffer een lijst, acht keurig getypte velletjes, met pen onbeholpen en slordig van verbeteringen voorzien. Niet een paar, tientallen. Het gaf Scheffer even te denken. Niks voor Vermeulen, die behoorde ook buiten de kerk tot de preciezen. Kennelijk op het allerlaatste moment toch nog het licht gezien, anders had hij het wel overgetypt. Na het inbinden gooide Wim de aantekeningen weg. Johan was te goeder trouw en zelf had hij bij elke nieuwe prent minutieus de aantekeningen gecheckt.

Johan ging volledig door het lint toen hij het resultaat onder ogen kreeg. Het was op een catastrofe uitgelopen, de kostbare statenbijbel naar de gallemiezen door de boosaardigheid van een atheïstische zwager. Veel prenten waren in Bijbelpassages beland waar ze volstrekt mistonden. Wat te denken van de gekruisigde Jezus bij het verhaal van de dans om het gouden kalf in Exodus?

Vader gaf het wekelijks gesprek met zoonlief enige status door het als ‘interview’ te betitelen. Als de jongen later inderdaad journalist wilde worden, kon het geen kwaad al in een pril stadium ervaring op te doen met het stellen van goede vragen. Het werd een vaste gewoonte om Nico na afloop een zakcentje in de hand te drukken.

Op school was Nico een nijvere bij. Dat viel thuis in goede aarde, hij pakte bij vader uit met taal en geschiedenis. Ook in rekenen was hij goed. Hoe meer vragen, des te groter de buit. Was hij daar wat minder gretig mee geweest, dan had het feest nog jaren door kunnen gaan.

Op een gegeven moment constateerde Johan dat het aantal, vooral onnozele vragen met de week groeide. Het ergerde hem dat de jongen inhoudelijk zo ver onder de maat presteerde. In de loop van zijn huwelijk had hij een grondige afkeer gekregen van prietpraat en oeverloze uitweidingen. Had het kind toch meer van Lydia in de genen dan het zich aanvankelijk liet aanzien?

Zodra Johan inzag zelf de oorzaak te zijn, luchtte dat aan de ene kant op, maar anderzijds schaamde hij zich de belangstelling van zijn zoon gekocht te hebben. Hij bezon zich op een krachtige ingreep zonder er veel woorden aan vuil te hoeven maken.

Zonder enige inleiding kreeg Nico aan het eind van een lange middag de rekening gepresenteerd: ‘Ja jongen, ik zie het heus wel. Je zit op je centjes te wachten.’

Nico haalde zijn schouders op en schudde krachteloos van nee. Een overtuigend leugenaar zou hij nooit worden. Niet alle ouderlijke eigenschappen zijn erfelijk.

‘Vandaag is het andersom, ik krijg geld van jou.’

Nico keek schaapachtig. Vader wist toch dat het zakcentje al uitgegeven was. Vragend trok hij zijn wenkbrauwen op. Die mimiek had hij voor de badkamerspiegel pas uitgetoetst. Jammer genoeg niet dezelfde barse uitstraling als oom Wim. Misschien kwam dat later nog. Niemand werd met borstelige wenkbrauwen geboren.

Johan grinnikte om de trillende onderlip.

‘Belasting. Ken je dat woord?’

Nico knikte voorzichtig. Waar wilde vader naar toe?

Vermeulen liet de kalme toon varen. ‘Dom-heids-heffing,’ bulderde hij en sloeg met de vuist op tafel.

De kopjes rammelden geschrokken op de schoteltjes, het suikerpotje sprong op en strooide sussend korreltjes zoetheit tussen hen in op het

plastic tafelkleed.

Nico bleef muisstil zitten tot de driftbui over was. Dat was het veiligst. Vader had er zelden last van. De keren dat het voorgekomen was, hadden een onuitwisbare indruk achtergelaten.

Het was geen woede, Johan zat rustig aan tafel.

Nico durfde nu op te kijken, hij beseftte dat er dit keer wat anders speelde. Vader was niet driftig weggebeend. Zijn ogen schoten geen vuur.

‘Je hebt een negatief saldo, zo noemen we dat. Je kunt me nu niet betalen, maar volgende week beginnen we daar mee.’

Vader schoof met zijn hand de suikerkorrels naar de rand van de tafel en veegde ze terug in het suikerpotje. De hongerwinter had geleerd zuinig te zijn met voedsel.

‘Je kunt je schuld terugverdienen.’

Nico knikte, het begon hem te dagen. Hij moest aan de spreekbeurten op school denken. Aan de klasgenoten die in de nabespreking allerhande domme vragen stelden, waar iedereen het antwoord al op wist. Bijna iedereen, Marjon en Jokus kon je niet meetellen. Alleen maar om te laten zien dat ze goed meededen. Als het hem overkwam, protesteerde hij, maar de meester stond erop dat alle vragen beantwoord werden. Dat hoorde er nu eenmaal bij.

‘Mag ik dan geen vragen meer...’

‘Dom-heids-heffing,’ onderbrak vader. ‘Nog een, toe maar. Deze kost je alweer een heitje. Wie niet luisteren wil, moet maar voelen. Leergeld heet dat. Je doet je dommer voor dan je bent. Daar doe je jezelf mee tekort. Als je later groot bent, trek je daarmee aan het kortste eind.’

Vader likte wat al te aanhankelijke suikerkorrels van zijn vingers.

‘De armen van geest worden in de Bijbel weliswaar verheerlijkt, maar in de samenleving kom je daar niet ver mee. Ze worden vertrapt. Door alles en iedereen. Daar geldt het recht van de sterkste.’

Nico begreep niet waar vader op doelde. Soms kon die zomaar een rare zijweg inslaan.

‘Zorg dat je daar later niet bij hoort, want dan beland je in de bijstand. Als je geluk hebt.’

Johan keek naar zijn zoon, wachtte op instemming.

Angstvallig hield Nico zijn kaken op elkaar. Elke opmerking kon fataal zijn. Om aan de doordringende blik van de overzijde te ontkomen, sloeg hij zijn ogen neer. Hij schuifelde met de voeten over de grond. Het geluid gold sinds jaar en dag als prelude op wat de jongen van zins was.

‘Ja, ga maar naar je kamertje.’

Beteuterd droop Nico af. Hij voelde zich betrapd.

In de daaropvolgende dagen maakte het schuldgevoel plaats voor verwijten. Waarom had vader hem van domheid beticht? Hij had immers het stellen van vragen gestimuleerd. Net als de meester. Beledigd nam hij zich voor in alle talen te zwijgen over De Wereldwijzer. Maar zijn nieuwsgierigheid bedwingen in vaders werkkamer zou hem moeilijk afgaan. Beter die te mijden.

Johan leed er onder, maar bleef uiterlijk onverstoord, wilde niet tot het gilde van de zachte heeldmeesters behoren.

Een handreiking leek op een gegeven moment gerechtvaardigd. Hij kende zijn eigen vlees en bloed. Een subtiele uitdaging was genoeg om de jongen over de streep te trekken. Gelukkig was de zoon niet krampachtig, zoals zijn moeder. Die kon over een futiliteit tot in eeuwigheid met haar kop tegen de wind in blijven lopen.

Een paar dagen later, na de afwas van het avondeten, kwam Johan met een map onder de arm de woonkamer binnen en legde die op tafel. Voor vandaag zaten zijn huishoudelijke taken erop.

Het was een heldere dag. Vanuit het open raam klonk het geluid van spelende kinderen. Met dit weer mochten ze wat langer buiten blijven.

Binnen hoefde de lamp nog niet aan. Moeder en zoon waren aan het jokeren. Als Lydia zich verveelde, haalde ze Nico over samen een kaartje te leggen. Vader paste daarvoor, het was hem te simpel. Voor scrabble wilde hij wel aanschuiven, maar dat ging moeder weer moeilijk af.

Volgens de kerk was kaarten zonde. Gelovigen hoorden het duivels prentenboek niet in huis te hebben. Lydia kwam uit een ongelovig nest en was ermee opgegroeid. Zolang het niet om geld ging, had Johan er geen probleem mee. Als er iemand van de kerk op bezoek kwam, werden de kaarten tijdig weggeborgen.

Moeder plukte de kaarten een voor een van tafel, maakte er een stapeltje van en schudde ze. ‘Zo, je hebt een flink pak slaag van mij gehad,’ zei ze lachend.

‘Kunst zeg, met zulke mooie kaarten. U had twee jokers,’ pruttelde Nico tegen.

‘Zullen we nog een potje, Nicky? Jij moet geven,’ zei moeder en gaf de kaarten aan het kind.

Die weerde dat af. ‘Nee, ik heb geen zin meer. We zitten al een uur te kaarten.’

Kriegelig legde ze de kaarten op hun vaste plek aan de rand van de tafel. Ze keek naar de pendule op de schoorsteenmantel.

‘Nou, dan moet je het zelf maar weten,’ sprak ze snibbig. ‘Het is trouwens tijd om naar bed te gaan. Ingerukt, mars. Ga je tanden poetsen.’

‘Ach mamma, het is nog licht, dan kan ik niet slapen. Mag ik nog even lezen?’

‘Eerst tandenpoetsen en je pyjama aan. Dan zien we wel weer.’

Als moeder dat zei, zat er nog rek in. Haastig schoot de jongen de kamer uit.

Lydia liep naar het raam om de overgordijnen te sluiten. De ondergaande zon stond op de huizen aan de overkant. Door de vitrage heen kon je zien wat de overburen uitspookten. Daar hing geen vitrage.

‘De moeder van Tom heeft weer eens een vreemde man over de vloer,’ zei Lydia laatlunkend.

‘Wat is daar mis mee?’ vroeg vader.

‘Een nette vrouw haalt ’s avonds geen mannen in huis.’

Lydia schoof de gordijnen dicht. Johan deed de hanglamp aan en ging aan tafel zitten.

‘Jij altijd met je oordelen over anderen. Misschien is het haar broer.’

‘Absoluut niet. Ze heeft helemaal geen broer. Ze heeft mij haar hele hebben en houwen verteld. Jij praat ook alles goed.’

Na het tandenpoetsen kwam Nico terug in pyjama met een boek onder zijn arm. Vader beduidde dat hij moest gaan zitten. Nico begreep het. Als moeder voor een voldongen feit werd gesteld, was het moeilijker om in te grijpen. Voor de zekerheid deed hij het boek open.

‘Wat lees je?’ vroeg vader.

‘Het heet “Erik of Het klein insectenboek” van Godfried Bomans.’

‘Je bent al een eind. Wat heb je ervan geleerd?’

‘Zolang er leven is, is er nog hoop.’

‘Hoop?’ vroeg moeder en ging ook aan tafel zitten. ‘Hoop op wat?’

‘Hoop op doodgaan, op een begrafenis,’ zei de jongen.

‘Wat lees jij voor een rare boeken? Johan, is dat wel geschikt voor kinderen?’

‘Ja hoor, het is onschuldig, het is juist een humoristisch boek. Ga maar lezen, jongen. Dat vind je wel goed, hè mama?’

Lydia knikte.

Johan deed de map open. Moeder pakte een overhemd dat over een van de fauteuils met verstelbare rugleuning hing en liep naar het dressoir. In het laatje zocht ze naaigerei om een knoop aan te zetten.

Nico vroeg zich af wat er in de map zat. Meestal hield vader zijn spullen weg uit de woonkamer. Er bleken foto's in te zitten. Zwijgzaam bekeek vader ze, zonder dat Nico er een blik op kon werpen.

‘Papa, wat heeft u daar?’ bracht hij uit.

‘Foto's, kijk maar.’

Johan liet er een zien.

‘Het Gemeentemuseum,’ zei Nico onmiddellijk.

Moeder schoof aan en legde het overhemd neer.

‘Feilloos, dat heb je goed onthouden,’ zei vader. ‘En knap gezien, het is ook nog eens een onduidelijke foto. Jammer, die kan ik niet gebruiken.’

Daarna werden de overige foto's op tafel uitgestald. Johan schoof het overhemd wat opzij. Het waren eigenlijk ansichtkaarten met onderschrift. Nico ging staan om ze goed te bekijken. Als vader iets liet zien, was het altijd interessant. Het viel tegen. Stadsgezichten waar het leven uit verdwenen was.

‘Laat je ook wat ruimte voor mij vrij?’ vroeg moeder.

‘Je kunt toch aan de andere kant gaan zitten?’

‘Ja, da-ag. Wil je me soms kwijt?’

Johan maakte plaats voor haar. Moeder gniffelde.

‘Is de rest ook uit Den Haag?’ vroeg Nico.

‘Sommige,’ zei vader spaarzaam.

‘Wat gaat u ermee doen?’

‘Kijk eens goed waar het om gaat. Zie je de overeenkomst?’

Nico las wat onderschriften. De Burcht, Amsterdam. De Nederlanden van 1845, Den Haag. Christian Science Kerk, Den Haag.

Moeder probeerde een draadje door het oog van een naald te wurmen.

‘Het zijn allemaal gebouwen,’ antwoordde Nico. Een verdere samenhang kon hij niet ontdekken.

‘Johan, wil je je bureaulamp halen? Ik zit mijn ogen te verpesten,’ zei moeder.

‘Nee, ik ben bezig. Dat zie je toch?’

‘Je zit alleen maar te praten. Je wilt toch dat ik je overhemd verstel. Of wou je soms morgen op kantoor met je borsthaar de stoere bink uithangen?’

‘Geef maar hier,’ zei Johan en priemde in een keer de draad door het oog.

Hij kon altijd nog kamelendrijver worden.

‘Alsjeblieft,’ sprak hij triomfantelijk.

‘Je doet net of het jouw verdienste is. Je mag God op je blote knieën danken dat Hij je zulke goede ogen heeft gegeven.’

‘Ja Lyd, daar heb je gelijk in.’

Als ik met God aan kom kakken, geeft hij me altijd gelijk, dacht Lydia, het is toch nog ergens goed voor.

‘Het zijn gebouwen,’ herhaalde Nico.

‘Ja, ik ben bezig met een artikel over Berlage,’ liet vader zich ontval-
len.

‘Berlage? Dat hebben we op school nog niet gehad.’

‘Dat is een architect. Weet je wat een architect is?’

‘Iemand die huizen tekent. O ja, en gebouwen.’

‘Berlage is een van de grootste architecten van onze tijd. Interesseert
het je?’

‘Ja, natuurlijk papa. Dat weet u toch?’

‘Kom mee, dan laat ik je de voorlopige versie lezen.’

Vader en zoon liepen naar de werkkamer. Dat was maar beter ook. Lydia had de woonkamer tot verboden terrein voor De Wereldwijzer verklaard.

Geen moment stond Nico nog stil bij het incident. Gretig verslond hij de tekst.

Moeder kwam binnen: ‘Het is nu echt de hoogste tijd om naar bed te gaan. Kom mee dan stop ik je in.’

Vader vroeg plechtig: ‘Zullen we zaterdag weer beraad houden?’

‘Graag, papa,’ antwoordde Nico enthousiast en liep huppelend met moeder mee.

Johan haalde opgelucht adem. Het ijs was gebroken.

Vier dagen later werd de domheidsheffing zonder enig protest verrekend.

Toen vorige week na de griesmeelpudding de zaligsprekingen opklonken, had Nico ’s avonds in bed de geest met de enge armen de portiektap op horen lopen. Vervolgens grepen diens moordenaarshanden hem naar de keel. Hij gilte het uit.

Moeder kwam op een holletje aangelopen, deed het licht aan en zag de jongen rechtop in bed zitten. Zijn knipperende ogen keken angstig

rond.

‘Er is niets aan de hand, ga maar weer slapen, Nicky,’ zei ze en stopte hem opnieuw in.

Een vluchtige aai over de bol bracht geen geruststelling. Moeder had niet eens gevraagd wat er was. Tranen sprongen in zijn ogen. Hij trok het beddengoed open en liep haar achterna.

In de woonkamer nam moeder hem op schoot. Eigenlijk had de jongen er de leeftijd niet meer voor, maar hij was tenger en haar stevige dijen konden het gewicht makkelijk dragen. Ze knuffelde hem tot het snikken ophield. Ondertussen kwam het hele verhaal met horten en stoten naar buiten.

Voor haar viel er geen touw aan vast te knopen. ‘De armen van de geest?’ Over wat voor een man had Johan in vredesnaam voorgelezen? Een profeet, een priester? Voor Lydia was het allemaal een pot nat.

‘Je hoeft niet bang te zijn, de Bijbel is heel oud,’ zei ze. ‘Die dingen zijn niet echt gebeurd.’

‘Mama, zijn het dan sprookjes?’

‘Ja, zoiets, maar deze lopen niet goed af. Mondje dicht tegen je vader, hè? Dat weet je.’

Het was een heerlijk gevoel als moeder hem in vertrouwen nam. Het waren geheimen waar zelfs vader niets van wist. En die wist alles.

Zodra het Bijbellezen begon, gingen de gedachten van Lydia op de loop. Elke dag weer, ze had er geen boodschap aan. Het geloof en alles wat er mee te maken had, haatte ze. Vanwege de zekerheid die het huwelijk bood, had ze zich neergelegd bij een kerkelijke inzegening.

Het was dat vader Scheffer zijn rookverslaving met een voortijdige dood had moeten bekopen, anders had hij er een stokje voor gestoken. De socialistische voorman van de grafische bond moest niets van het christendom hebben. Kapitalisten en christenen scheerde hij over een kam. ‘Godsdienst is opium van het volk,’ riep hij als zondags de Regenteskerk uitging. Dat zoveel mensen zich lieten bedotten.

Nadat Nico een keer uit school kwam met vragen over de Bijbelse geschiedenis had Johan een pleidooi gehouden om het middageten te besluiten met het Woord van God. Lydia had zich erbij neergelegd. Je kunt je niet tegen alles van je echtgenoot verzetten. Maar onder voorwaarden. Ze had bedongen dat de Schriftlezing niet mocht uitlopen op ook nog eens een uitleg in kindertaal van vaders kant. Als het Woord van God niet voor zichzelf sprak, waarom moest het dan voorgelezen

worden? Ze wist dat Johan kinderbijbels verfoeide. Die vond dat typisch iets van deze tijd. Van generatie op generatie waren kinderen opgegroeid met alleen het onversneden Woord van God. Anne de Vries was vrijzinnig, W.G. van der Hulst een zoete broodjesbakker.

In de praktijk was Johan eigenlijk niet tevreden over het compromis. Aan het gezicht van de jongen viel af te lezen dat het meeste hem ontging. Beter dat, dan zonder. Hij piekerde er niet over het met pijn en moeite verworven privilege prijs te geven. Het was een stuk terreinwinst ten opzichte van Lydia geweest, dat bij voortijdige opgave mogelijk nooit meer herwonnen kon worden.

Wel overwoog hij dat de ‘Nieuwe Vertaling’ van het NBG stukken begrijpelijker zou zijn, zowel voor moeder als kind. De kerkenraad was echter faliekant tegen. Lezen daaruit zonder toestemming was vragen om moeilijkheden. Bij huisbezoek werd altijd uit de Bijbel gelezen, een stichtelijk woord gesproken en gebeden. Als de ouderling dan om de Bijbel vroeg en niet de Statenvertaling in handen kreeg, waren de rapen gaar.

Het beste was het probleem aan de dominee voor te leggen. Die wist uit ervaring hoe moeilijk het was Lydia iets van de Bijbelse boodschap bij te brengen en had begrip getoond voor de moeizame thuissituatie.

Op een zonnige dinsdag in juni had Vermeulen een afspraak in de pastorie aan de Stadhouderslaan.

Het was nog te vroeg om aan te bellen. In Den Haag hoorde dat al helemaal niet. Een wandeling kwam met dit mooie weer goed uit. In het Statenkwartier viel veel te genieten. Prachtige herenhuizen, mooie lanen en pleintjes met relatief veel groen. Een verademing vergeleken bij de mistroostige nieuwbouw van Moerwijk, waar de eerste boompjes nog maar net aangeplant waren.

Op de Cornelis de Wittlaan kon hij zijn gezicht beter niet laten zien. Daar woonde scriba Vroegindewey met zijn overgeschoten dochter Stefanie. Vroeger door alle jongens begeerd, inmiddels vergane glorie. Lange tijd had ze als het lekkerste mokkeltje van de kerk gegolden. Destijds deed het gerucht de ronde dat je alles met haar kon doen. Johan was de anderen voor geweest. Anderhalf jaar had Stefanie hem haar gunsten verleend. Dat hij daaraan geen definitieve consequenties had verbonden, werd hem nog altijd aangewreven.

Johan dacht er net als vroeger aan dat de afkorting SV voor Statenvertaling overeenkwam met de initialen van haar naam. Een toevallige

link en nutteloze associatie.

Zijn looproute werd belemmerd door het uitgaan van de HBS en de aankomst van een bus met Duitse toeristen aan de overkant van het Gemeentemuseum. Johan meed de drukte om zich te kunnen concentreren op zijn missie. In welke bewoordingen kon de predikant aanstonds overtuigd worden akkoord te gaan met een uitzondering op de regel vanwege zijn specifieke thuissituatie?

Hij stak een fors uitgevallen sjekkie op van een nieuw soort Virginia dat een collega vanmorgen voor hem gerold had. Die was er nogal enthousiast over. Tikkeltje overdreven, zoals gewoonlijk als hij de avond tevoren naar de jazzclub was geweest. Een saxofonist uit de States had hem een baaltje shag cadeau gedaan. Tabak die hier niet verkrijgbaar en eigenlijk verboden was. Iets met invoerrechten of zo.

‘Vermeulen, ik ben benieuwd wat jij ervan vindt. Ik ben helemaal verkocht, man. Ik krijg er een geweldige kick van. Het duurt best wel even voor het werkt, maar daarna kan je dag niet meer stuk, dan trip je in hoger sferen. Die gozer kan het buiten de douane om leveren. Dus rook het vooral niet als er politie rondloopt.’

Johan nam een stevige hijs. Het leek nergens naar. Weggooien was zonde. En bovendien moest hij morgen met een gedegen oordeel komen. Het werd er niet beter op. De tabaksrook stonk ook nog eens. Een vreemde geur. Dat die zwarten dat rookten. Zoetig slap spul, er ging toch niets boven de zware shag van de Weduwe.

Een paar keer slenterde hij op en neer voor de herenhuizen tussen De Sierkan en het Statenplein. De dominee woonde op stand. Het huis was eigendom van de kerk. Ouderlingen beweerden dat je voor de ware verkondiging van Gods Woord een predikant best een beetje aan de stad mocht binden.

Al voor binnenkomst in de pastorie vermoedde Johan onraad. De gordijnen bewogen en de domineesvrouw keek hem heel even recht in het gezicht. Ze deed alsof ze hem niet zag en trok zich behoedzaam terug. Johan belde aan. De dominee deed open en hield de voordeur op een kier, net groot genoeg om een verongelijkte blik op de bezoeker te werpen.

Hij weet toch dat ik kom, dacht Johan en verwisselde de zonnebril voor het gewone montuur.

‘Kom gauw binnen, broeder Vermeulen,’ sprak dominee Van Ravenswaay.

Het klonk geïrriteerd. Johan hield het op ergernis omdat een gemeen-

telid zich in wereldse kleding bij zijn voordeur durfde vertonen. Op een doordeweekse dag moest dat toch kunnen.

De predikant gaf de bezoeker een stevige hand en trok hem ongeduldig de donkere gang in.

Waarom zo'n haast, vroeg Johan zich af. Hij had toch door de telefoon nadrukkelijk gezegd alle tijd voor hem te willen uittrekken: 'Broeder Vermeulen, je bent er nog niet van doordrongen dat wij slechts mensen van één dag zijn. Lichtvaardige besluiten zijn kwaad in de ogen des Heeren. Het is geboden dat wij uitgebreid stil staan bij de staat des mensen.'

Toen de dominee het ganglicht aandeed, keek Johan raar op van diens donkere kleding, vooral van de zondagse pandjesjas. Met dit weer, vroeg Johan zich af. De arme man had natuurlijk net een begrafenis achter de rug. Of moest er juist naar toe. Tijdnood dus.

'Nou, de kapstok hoeft ik je niet te wijzen,' bromde de gastheer kordelig en beduidde met zijn hoofd de looprichting. 'Laatste deur rechts.'

Was het nu wel zo verstandig geweest om voor deze delicate kwestie frivole wereldse kleding aan te trekken? De entree beloofde niet veel goeds. Nu kwam het op overtuigend formuleren aan.

Onzeker liep Vermeulen in zijn modieuze bontgekleurde blouse met korte mouwen, spijkerbroek en beige bordeelsluipers voor de dominee uit.

Het onderhoud was uiterst kort en eenzijdig. Johan kreeg nauwelijks spreektijd. De voorganger, die twee keer per zondag langdurig prekend het zitvlees van het kerkvolk beproefde, had maar een paar minuten nodig om het afvallige gemeentelid de oren te wassen. Van dat andere voornemen, stiekem de boekenkast van de dominee inspecteren op 'oude schrijvers', waar de ouderlingen altijd met diep respect over spraken, kwam al helemaal niets meer.

Met gebogen hoofd stapte Vermeulen de spreekkamer uit. De dominee was hem voorgedaan. Johan voelde zich als een stout kind dat terechtgewezen was.

Stom, ik had het kunnen weten, naïef om me boven de traditie te willen verheffen.

Pas verderop in de gang werd hij er zich van bewust met geen woord over vrouw en kind gerept te hebben, nota bene het argument waar het juist om draaide. Nu had hij de indruk gewekt zonder meer voorstander van de nieuwe vertaling te zijn. Dat was hij niet, integendeel.

Zodra de voordeur voor hem geopend werd, besepte Vermeulen dat

dit zijn laatste kans was om zich van blaam te zuiveren. Het was nu of nooit. Als straks de deur achter hem dicht sloeg, was het te laat.

Hij raapte al zijn moed bij elkaar, poogde Van Ravenswaay een hand te geven en zei: ‘Dominee, ik...’

Deze negeerde de uitgestoken hand, hief zijn wijsvinger bestraffend op en sprak op zalvende toon: ‘Johannes Vermeulen, bewaar het pand u toebetrouwd,’ en duwde hem met de andere hand richting stoep.

In de deuropening werd Johan volkomen overweldigd door het klare licht en de vrolijke geluiden van buiten. Een verrukkelijke stroom van gewaarwordingen voerde hem mee, alsof een fee hem speels met haar toverstokje had aangetikt. Uitbundig bescheen de zon het weelderige bloemperk voor de pastorie. Op de stoep liep een ondeugend meisje in een mini-jurkje heupwiegend langs. Ze had wat weg van Stefanie in haar jonge jaren. Vogels kwetterden een veelstemmige vreugdezang. Kinderen speelden joelend indiaantje. Twee trams tingelden elkaar jolig gedag.

Nog een korte rechtvaardiging slechts en dan kon hij zich onbekommerd aan deze heerlijke zomerdag overgeven. Opgemonterd draaide hij zich om naar de gastheer in de gang. Van het licht terug naar de duisternis. Luchtigheid versus beklemming.

Vermeulen stamelde: ‘Jazeker dominee, dat doe ik, ze gaat mij boven alles.’

De predikant trok vragend zijn wenkbrauwen op en vroeg: ‘Wat? Wie?’

‘Stefa..., Stafe. Nee, de Statenvertaling natuurlijk. Die gaat mij boven alles.’

En dat was naar waarheid gesproken. De Statenvertaling was hem met de paplepel ingegoten. Als kind had hij er al naar uit gekeken om later uit dat grote gewichtige boek te mogen voorlezen. Net als zijn vader. Natuurlijk veel mooier, niet op die monotone dreun.

Van kindsbeen af was Lydia achterdochtig. De oudere zussen hadden de irritante gewoonte om als zij er aan kwam te gaan fluisteren. Als Lydia vroeg waar het over ging, kreeg ze te horen dat het niet voor kinderen bestemd was. Sindsdien probeerde ze elke glimp op te vangen van wat er, door wie dan ook, achter haar rug om bekokstoofd werd.

Zo merkte ze ook dat Johan het niet kon laten om na de Schriftlezing een soort Bijbelles te geven, terwijl zij afruimde en de afwas deed. Prompt schortte ze de huishouding op tot een van beiden van tafel ging.

‘Waarom doe je zo moeilijk over een babbeltje van hooguit vijf minuten?’ vroeg Johan na een paar dagen, terwijl hij hielp schalen, borden en bestek naar de keuken te brengen.

Lydia bezon zich op een afdoend antwoord. Dat was er niet, ze wist van zichzelf dat ze kleinzielig deed. Ze zweeg.

Hij stond er wat verloren bij, terwijl zij het aanrecht voor de afwas indeelde. Rechts van de gootsteen de vuile vaat, links het afdruiptrek.

Johan keek naar de contouren van zijn echtgenote. Nog steeds had ze een prachtfiguur. Vanaf het eerste moment dat hij haar zag, was hij daarvoor gevallen.

Lydia was een slanke vrouw met voor mannen prettige rondingen op de juiste plaatsen. Precies de goede omvang, net niet opzichtig. Op de momenten dat ze in een goede bui was, zag je een voornaam gezicht met twinkelende blauwgroene ogen, omlijst met donkerblond gepermanenteerd haar. Helaas lieten de goede buien in toenemende mate verstek gaan. Dan kreeg ze door de naar beneden samengetrokken mondhoeken een verbeterde kop. Bij voorbaat verschroeven haar felle ogen eenieder die de confrontatie met haar wilde aangaan.

Op het gebied van dameskleding had ze een voortreffelijke smaak, de combinatie van modern en beschaafd die een verzorgde vrouw tot dame maakt. In de puberteit liep ze wel eens in gewaagde jurkjes rond. Grappig als mannen bijna hun nek verrekten vanwege het décolleté.

Vanaf haar zestiende werkte Lydia als dienstmeisje bij de familie Schupper aan het De Eerensplein. Daar leerde ze hoe een dame zich behoort te kleden en gedragen. Meneer en mevrouw Schupper, die hun beide kinderen in de oorlog tragisch verloren hadden, waren dol op Lydia. Ze behandelden haar als een dochter en namen haar mee op familiebezoek. Al snel liet ze een oogje vallen op Jacques, een rijke neef van meneer.

‘Haal dat maar uit je hoofd,’ zei mevrouw Schupper nadat ze er lucht van kreeg, ‘Jacques bezoekt ’s avonds het Haagse Bos.’

‘O, romantisch,’ wist Lydia.

‘Ach, onnozel kind, hij is de herenliefde toegedaan.’

Het echtpaar Schupper nam volop deel aan het culturele leven in de Residentie en ze betrokken ook Lydia daarin. Ze ontbraken zelden bij belangrijke voorstellingen of concerten en zo maakte Lydia kennis met toneel, theater en muziek. Er ging een nieuwe wereld voor haar open, die met bevalligheid betreden werd. De verschijning van de jongedame bleef in de Koninklijke Schouwburg, Scala in de Wagenstraat of het

Kurhaus niet onopgemerkt. De kunst van het flaneren hoefde niemand haar bij te brengen.

Bij de Scheffers heerste onbegrip dat de jongste dochter zich mee liet tronen door het kapitaal. Thuis moest er op elke cent beknibbeld worden. Arbeiders hoorden zich niet tussen het rijke volk te mengen. Het uitgaansleven was het domein van de profiteurs van de klassenstrijd.

Tot aan het huwelijk genoot Lydia ervan tot de Haagse chic te behoren.

Mevrouw Schupper was verrast toen het dienstmeisje haar vrijer meenam.

‘Wat een charmante man, hoe krijg je het voor elkaar?’ liet ze zich ontvallen en drong erop aan hem niet op te geven.

Sinds Johan zijn intrede in haar leven gedaan had, liep Lydia er wat decenter bij. Haar lichaamsvormen verhulde ze met wijdere jurkjes en langere rokken. Altijd stijlvol, ze droeg het met flair. Tegen inkijk dekte ze zich tot de hals af. Ook binnenshuis. Met lede ogen had Johan de metamorfose aangezien. Zeker nu.

‘Vind je het leuk om te kijken hoe ik me uit de naad werk?’ vroeg vrouwlief sarcastisch.

‘Ik vroeg jou iets,’ reageerde Johan onverstoorbaar.

‘Ja. Waarom ik zo moeilijk doe over dat achterbakse nakaarten van jou.’

‘Er is niks achterbaks aan. Ik wil jou er niet mee lastigvallen. Ik weet dat je het zelf liever niet hoort, maar tegenover ons kind hebben we een plicht.’

‘We?’

‘Ja, jij hebt toch ook de doopbelofte afgelegd?’

‘Hij zit al op een christelijke school en je wil ook nog eens dat hij naar kattenbak gaat,’ antwoordde Lydia. ‘Dat is meer dan genoeg, zeker voor een kind.’

‘Ho ho, school en catechisatie is alleen maar voor kinderen.’

‘Ga je me nou nog afkatten ook? Je weet verdomd goed dat ik niet tegen die zware godsdienstige gesprekken kan. En je hebt beloofd na het Bijbellezen je mond te houden.’

‘Daarom praat ik er met hem juist over als jij in de keuken bent.’

‘Je kunt nou wel van alles verzinnen, maar zo is het niet afgesproken. Alleen de Bijbel en verder niks. Dat je een heel hoofdstuk leest, is voor hem al niet te verteren.’

Johan had wel eens een kortere tekst overwogen. Daarmee zou hij

een redelijk argument in handen hebben om de gewonnen tijd te gebruiken voor uitleg. Maar het kon niet vanwege de kerkenraad. Onlangs nog had hij twee bezoekende ouderlingen bezworen altijd een heel hoofdstuk te lezen. De wetenschap dat vrouwlief hem bij de eerst mogelijke gelegenheid zou verraden, weerhield hem.

Lydia spoot wat gifgroen afwasmiddel in het teiltje en liet het vollopen.

‘Hij zit continu op zijn stoel te wiebelen en te draaien.’

Met een hand onder de kraan controleerde ze de temperatuur van het water. De borden en het bestek liet ze alvast in het sop glijden.

‘Jij ziet toch ook wel dat hij dat niet kan opbrengen.’

‘Echt niet, dat verzin jij.’

‘Je bent toch niet blind. Hij kan geen moment stil blijven zitten. Nogal logisch, er komt geen eind aan en het is ontzettend saai.’

‘Je liegt, hij vindt het hartstikke interessant,’ stoof hij op.

‘Begin je nou weer ruzie te maken?’ verweet ze hem. Het was haar favoriete standaardzin om mogelijk ongelijk te verdoezelen.

Ze zette de kraan uit, pakte de afwasborstel en begon aan het eerste bord.

‘Nee, laat maar,’ zei hij zuchtend.

‘Nou zeg, je hoeft niet zo demonstratief te zuchten, hoor. Je doet net of ik zo’n moeilijk mens ben. Het ligt niet aan mij, het ligt aan jou. Jij hebt het beloofd, dan moet je ook je woord houden, anders blijf je nergens meer en kun je net zo goed helemaal geen afspraken maken. Dat is allergie. Dat wil jij toch ook niet?’

‘Nee, “anarchie” bedoel je, ach laat maar. Nee, schatje, je hebt gelijk. Afspraak is afspraak.’

‘Nou nou, “schatje”? Waaraan heb ik dat plotseling te danken? Dat is een eeuwigheid geleden. Ik dacht dat je het woord verleerd was. Het komt goed uit, trouwens, want door al dat vrome gedoe laat je mij met het huishouden gewoonweg stikken. Dag in dag uit sta ik helemaal in m’n eentje af te wassen. Ook daarover hebben we destijds afspraken afgemaakt, weet je nog? Ik heb het je niet verweten, omdat ik geen ruzie wil, maar als jij eenmaal in de ban van de Bijbel bent, kan de hele wereld doodva... eh, laat ik het netjes houden, houdt de rest van de wereld voor jou op te bestaan. Breng je christelijke naastenliefde maar in de praktijk en laat je handen eens wapperen.’

Lydia gooide haar man een theedoek toe. Die wierp hij over zijn linkerschouder, ging bij haar staan, pakte haar bij de armen, draaide haar

naar zich toe en kuste haar op beide wangen.

‘Een goedmakertje,’ fleemde hij. ‘Schatje, je hebt echt gelijk, het spijt me.’

‘Wat doe je nou?’ zei ze, terwijl ze zich loswurmde en hem van zich afduwde.

‘Ik laat mijn handen wapperen.’

‘Daar heb ik een bloedhekel aan, dat weet je. Je moet opschieten, het sop begint lauw te worden. Ik kan niet verder, het afdruiptrek is vol.’

Dat eigenlijk Lydia hem de weg gewezen had, was wellicht Gods leiding geweest. Als de bijbel dichtgeslagen werd, was het voortaan hoe dan ook afgelopen. Zo ging het vroeger ook. Zonder commentaar. Sola scriptura. Vader ging dan ook over tot de orde van de dag. Graan dorren, aardappels rooien of de koeien verweiden.